Nya Kärrtorps torg återknyter till 50-talets klassiska Stockholmsstil. Den nya stenläggningen är inspirerad av torg i Sydeuropa, som breder ut sig likt mönstrade salongsgolv.

TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **ÅKE E:SON LINDMAN**

Mönsterverk

Kej

Kärrtorpsborna kom med egna förslag på hur de ville att torget skulle möbleras.

För de flesta svenskar är Stockholmsförorten Kärrtorp förknippad med de stora antirasistdemonstrationerna och uppploppen dagarna före jul 2013. Manifestationerna fick stor uppmärksamhet i riksmedierna och satte platsen på kartan.

– Det var samtidigt ett bevis på ett starkt engagemang hos de boende i området. Kärrtorpsplan är en av få riktiga torgplatser i söderort. Det har skett en snabb gentrifiering och i dag bor här många människor med olika bakgrund som värnar om sitt gemensamma torg och levande centrum, säger Bengt Isling, ansvarig arkitekt vid Nyréns Arkitektkontors landskapsgrupp.

De har arbetat med omgestaltningen, som inbegriper torget och kringliggande gator, sedan 2015.

Planerna på att förnya torget initierades kort efter demonstrationerna. Landskapslaget gjorde en programanalys på uppdrag av Stockholms stad, och den blev senare ett underlag för Nyréns arbete.

– I korta drag fanns ett behov av förtätning, samtidigt som det ställdes krav på bättre offentliga rum.160 nya bostäder skulle byggas på tre platser i Kärrtorps centrum och intäkterna från markförsäljningen skulle i praktiken finansiera upprustningen av torget och den intilliggande miljön. Det var ett upplägg som de flesta kunde se fördelarna med och acceptera, säger Bengt Isling.

Men det var egentligen inget större fel på torgets funktion, understryker han.

– De flesta gillade sitt torg, men det var ganska slitet med en del ytor som människor mest skyndade förbi. Jag bor själv i området sedan ett par decennier och har en både personlig och positiv relation till platsen. Mycket av vårt arbete har gått ut på att öppna upp platsen ännu mer, att göra den mer tillgänglig från flera håll och samtidigt samla människor från flera generationer, inte minst nya barnfamiljer som flyttar in.

Innan Nyréns påbörjade sitt arbete fick de boende möjlighet att delta i workshoppar och via en medborgardialog initierad av stadsbyggnadskontoret komma med förslag och synpunker på hur deras torg skulle utformas.

– Förslagen handlade mycket om hur de ville att torget skulle möbleras och målas. Bland annat föreslog man ett långbord med plats för 25 personer. Det var en jättebra idé som vi knappast hade kommit på själva. I dag står där ett långbord där vi i vår arbetsgrupp ska ha vår invigningsfest senare i höst.

Projekt: Kärrtorps nya torg, Stockholm.
Beställare: Exploateringskontoret, Stockholms stad.
Arbetsgrupp Nyréns: Bengt Isling (uppdragsansvarig), Emma Jonasson, Madelaine From Björk, Hannes Kuortti, Lisa Berglind, Andreu Taberner, Britta Kjellgren, Daniel Ericsson, Ellen Landén, Olle Lenngren, Hanne Nilsson, Elin Samuelsson, Andreas Säfwenberg och Amanda Vestberg.

Kärrtorp är en ung förort. Under tidigt 40-tal beslutade man att tunnelbanan för trångbodda Stockholm skulle byggas ut. Då föddes även tanken att låta självständiga orter växa fram längs de nya linjerna.

Trappan intill Coop har vänts mot torget och försetts med en ramp i granit för att öka tillgängligheten.

Svenska Bostäder presenterade 1947 sin plan för Kärrtorp: en förort för 8 000 boende. Större delen av bebyggelsen stod klar 1951, men först 1958 fick Kärrtorp sin egen station.

I dag bor drygt 4 800 invånare i Kärrtorp, och intresset för att bo i förorter från 50- och 60-talen har ökat.

Arkitektoniskt tillhör Kärrtorp 50-talets typiska förorter, i gott sällskap med Årsta, Hökarängen och Bagarmossen. De byggdes i en efterkrigstid som präglades av positivism, och det skulle dröja innan standardiserade produktionsmetoder tog över och kraven på parkeringsplatser slukade allt större ytor. I den då rådande Stockholmsstilen utfördes påkostade granitarbeten i murar och beläggningar, med konstnärliga utsmyckningar. Grönska, fontäner och lekskulpturer fick stort utrymme.

Arkitekten Erik Glemme var en av Stockholmsstilens främsta företrädare och den som utformade torget i Kärrtorp, som stod färdigt 1955.

Enligt Glemmes bevarade ritningar reviderades torget flera gånger 1954–64, bland annat vid den runda dammen med omgivande naturstensbeläggning. Det har skett ytterligare revideringar sedan dess, men torgets 50-talskaraktär finns alltjämt kvar.

– Markbeläggningen var ett lappverk av olika material när vi kom in i bilden, säger Bengt Isling.

I det nordvästra hörnet fanns ett stycke naturstensbeläggning från Erik Glemmes originalritning bevarad, en beläggningen av gatstensrundlar.

– Därifrån fick vi idén att flytta ut cirkelmönstret av smågatsten till den inre delen av torget och samtidigt återknyta till Glemmes ursprungliga formidé från 50-talet.

Den nya stenläggningen på torget är utförd med smågatsten av grå, vit och svart granit, med mindre nubbsten – 5 x 5 centimer – i utrymmena mellan cirklarna. Även bänkar, träd och dammen har inordnats i cirkelmönstret. De nya runda bänkarna skjuter mer eller mindre upp som en del av formen.

– Vi har delvis hämtat inspiration från torg i södra Europa, som belagda med mosaikstenar breder ut sig som mönstrade salongsgolv i städer som till exempel Lissabon. Det blir lite av samma effekt här, med de mindre stenarna mellan cirklarna som ger torget en jämnare yta än om vi hade använt kullerstenar.

– Många av de duktiga stenhuggare som har lagt den nya stenen kommer från just Portugal och kan hantverket, säger Bengt Isling.

Markbeläggningen är inte det enda nya stenarbetet på platsen. Trappan intill Coop har vänts mot torget, samtidigt som den har försetts med en ramp i granit för att öka tillgängligheten.

– Den är 20 meter bred och med den nya rampen på plats får trappan också funktionen av en naturlig sittplats, säger Bengt Isling.

För att ge plats för bussterminalen och behålla alla cykelplatser har de mäktiga stödmurar som avgränsar torget mot Kärrtorpsvägen flyttats.

– I praktiken har man återanvänt de gamla granitblocken och återskapat en helt ny mur från scratch, ett fantastiskt arbete, säger Bengt Isling. ■